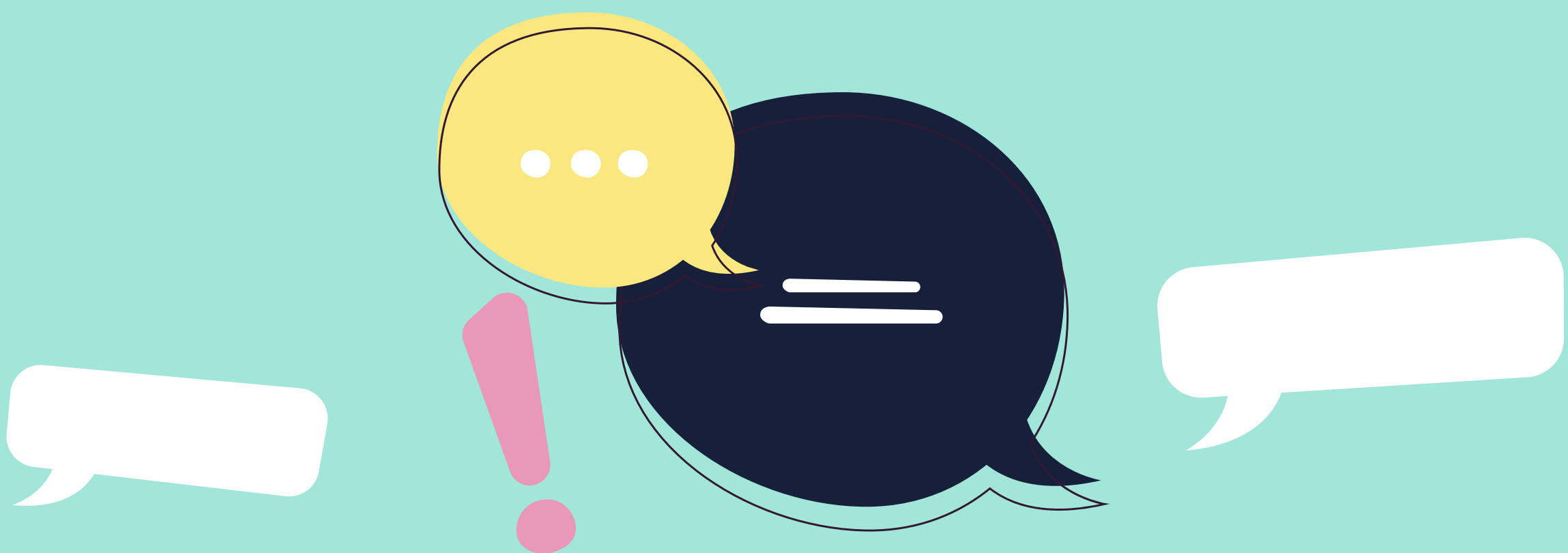

MISINFORMASIÝANY NÄDIP SAÝGARMALY?

Misinformasiýa we ýalan habarlar dumuşymyzyň aýrylmaz bölegine öwrüldi we olary saýgarmak barha kynlaşýar. Şonuň üçin, biziň ýaşayan sanly dünýämizde faktlary barlamak örän zerur ukyplaryň birine öwrüldi.

Faktlary barlamak misinformasiýanyň we dezinformasiýanyň **tapawudyna düşünmekden başlanýar:**

bilmezden ýalan
maglumatlary paýlaşmak

bilgeşleýin ýalan
maglumatlary paýlaşmak

Indiki üns berilmeli zatlar: **maglumatyň görnüşi, maksady we ýaýradylýşy.** ▶▶▶▶

MISINFORMASIÝANYŇ WE DEZINFORMASIÝANYŇ 7 GÖRNÜŞI:

zyýan bermek
üçin niýetlenen
däl, emma
aldap bilýär

**Satira
ýa-da
ýaňsy**

mesele ýa-da
şahs barada
nädogry
maglumat

**Nädogry
maglumat**

ýalan maglu-
matlar hakyky
çeşmelere
bürelip berilýär

**Çyn eşikli
maglumat**

aldamak ýa-da
zyýan bermek
üçin döredilen
we 100% ýalan

**Galp
maglumat**

**Ýalňyş
bagla-
nyşyk**

sözbaşylar,
suratlar ýa-da
titrler maglumaty
goldamaýar

**Nätakyk
maglumat**

çyn maglumat
nätakyk detallar
bilen berilýär

**Manipulir-
lenen
maglumat**

hakyky maglu-
mat ýa-da surat
manipulýasiýa
edilýär

BEÝLE MAGLUMATLAR NÄME ÜÇIN DÖREDILÝÄR?

Misinformasiýany saýgarmak üçin olary kimiň näme üçin döredýändigini bilmek möhümdir.

Munuň esasy **8 sebäbi**:

Pes derejeli
žurnalistika

Ýaňsy

Öjükdirmek ýa-da
aldamak üçin

Höwes

Partizanlyk

Maddy peýda

Syýasy täsir
ýa-da güýç

Propaganda

Indiki matrisa **maglumatyň maksadyna we gelip çykyşyna** düşünmäge kömek eder.

MISINFORMASIYA MATRISASY

DÜZÜMI /SEBÄBI	Satira/ ýaňsy	Ýalňyş baglanyşyk	Nädogry maglumat	Nätakyk maglumat	Çyn eşikli maglumat	Manipulirle-nen maglumat	Galp maglumat
Pes derejeli žurnalistika		●	●	●			
Ýaňsy	●				●		●
Öjükdirmek ýa-da aldamak üçin					●	●	●
Höwes				●			
Partizanlyk			●	●			
Maddy peýda		●			●		●
Syýasy täsir ýa-da güýç			●	●		●	●
Propaganda			●	●	●	●	●

MAGLUMAT NÄDIP ÝAÝRADYLÝAR?

Sanly zamanamyzda maglumat tiz ýaýragan, köpdürli we kontrol etmesi kyn bolýar, we:

- 👉 sosial mediýada ýönekeý adamlar tarapyndan pikirlenmezen paýlaşylýar;
- 👉 aýdyň we takyk bolmaga mejbur edilýän žurnalistler tarapyndan çişirilýär;
- 👉 köpçüligiň pikirine täsir etjek bolýan toparlar tarapyndan ýörite ýaýradylýar;
- 👉 botlar we trollar tarapyndan dezinformasiýa kampaniýalary üçin ýaýradylýar.

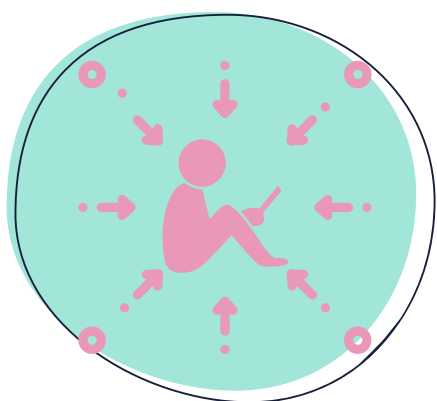
Maglumaty ýaýratmaga gatnaşýan her bir adam diňe ony üýtgetmäge ukyply bolman, eýsem ony hemmelere ýetirip bilýär. Ýagny, **çeşme** hem, **žurnalist** hem, **müşderi** hem ýalňyşlyk goýberip we maglumaty bulaşdyryp bilýär.

SEN NÄME EDIP BILERSIŇ?

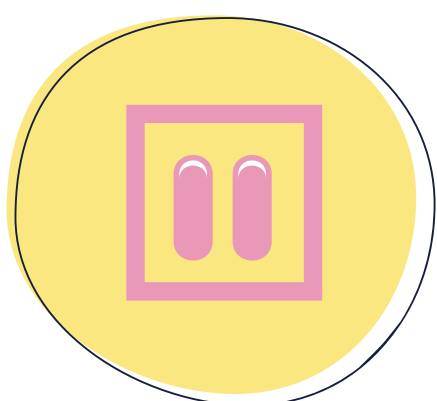
BILIMIŇI ARTDYR:

ýalňyş maglumatlary saýgarmagy we hokgalara şübheli garamagy öwrenmegiňi dowam et;

GOWŞAK TARAPLARYŇY BIL:

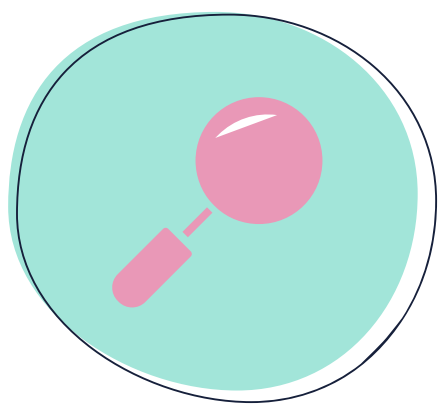
biziň ählimiz eýýäm ynanýan zatlarymyza ynanagan bolýarys. Muňa “esassyz tassyklamak” diýilýär. Mundan gaça durmak üçin, okaýan zatlarymyzy soraglamak we dürli garaýyşlary gözlemek möhümdir;

SÄGIN:

maglumaty okanyňdan soňra duýgularyň kararlaryňa höküm etmesine ýol berme;

GYSGA GÖZLEG GEÇİR:

maglumatyň dogrudygyny tassyklamak üçin ygtybarly çeşmeleri gözle;

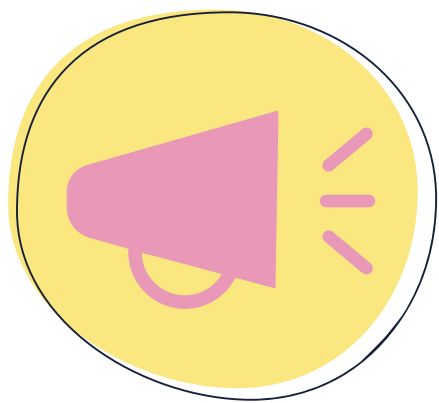
ÇEŞMESINI SORA:

eger maglumat sosial mediýada paýlaşylan bolsa, çeşmesi ýa-da esaslanýan delilleri barada sora;

ÖZÜŇDEN SORA:

sen maglumatyň görnüşini we onuň näme üçin ýaýradylandygyny anyklap bilýäňmi?

MISINFORMASIÝA BARADA DYMMMA:

misinformasiýa köpçüligiň öňünde garşy çykmak kyn düşüp biler, emma hakykatyň ýa-da ýumoryň üsti bilen hem misinformasiýany paş etmek örän netijelidir. Bu adamlary has hüşgär bolmaga iterýär.

Bu ekosistemada biziň ählimiziň rolumyz wajypdyr. Haçanda biz maglumatlary çeşmesini barlamazdan we takyklygyna göz ýetirmezden paýlaşanymyzda, biz bulaşyk ýa-da ýalňyş maglumatlaryň ýaýramagyna goşant goşýarys.

Şonuň üçin,
her birimiz özbaşdaklykda internetde görýän we paýlaşýan zadymyzyň aslyny barlamaga jogapkärdiris.

**Mediýa sowatlylygy barada goşmaça
maglumat üçin web salgymyz:**

SAGLYK.ORG